

Viitetiedot: VN/14348/2024

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen lausunto asiakasmaksuasetuksen muutoksista

1. Lausuntopyyntö

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa 24.6.2024 asiakasmaksuasetukseen ehdotetuista muutoksista. Asiakasmaksuasetuksessa ehdotettavat asiakasmaksujen korotukset kohdistettaisiin kaikkiin perusterveydenhuollon ml. suun terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon asiakasmaksuihin, joiden enimmäismääristä säädetään asiakasmaksuasetuksessa. Ehdotettuja korotuksia painotetaan erikoissairaanhoidon maksuihin siten, että perusterveydenhuollon maksuja korotettaisiin 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksuja 45 prosentilla. Korotukset eivät koskisi asiakasmaksulaissa säädettyä maksukattoa (nyk. 762,00 euroa / kalenterivuosi), maksua käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta, maksuttomiksi säädettyjä palveluja tai maksukyvn ja perhekoon mukaan määräytyviä asiakasmaksuja.

Korotukset tulisivat voimaan vuoden 2025 alusta.

Ko. asiakasmaksujen enimmäismäärien korotukset antaisivat hyvinvointialueille mahdollisuuden periä vuodessa arviolta 150 miljoonaa euroa enemmän asiakasmaksuja.

Lisäksi kehysriihessä 15.-16.4.2024 päätetyn mukaisesti hyvinvointialueita kannustetaan vapauttamaan pienituloisimmat asiakasmaksuista.

Hyvinvointialueille on lausuntopyynnössä osoitettu myös tietopyyntö lausuntojen ja todistusten määristä ja niistä saaduista asiakasmaksutuloista jatkovalmistelua varten.

2. Lausunto

Asiakasmaksujen korotuksista arvioitujen laskennallisten tuottojen perusteena on oletus, että hyvinvointialueet perivät asiakasmaksut asukkaitaan täysmääräisinä. Hyvinvointialueiden rahoituslakiin on ehdotettu muutosta, joka mahdollistaisi asiakasmaksukorotuksilla saatavan maksutulon vähentämisen etukäteen hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta. Mikäli hyvinvointialue ei päättäisi periä maksuja täysimääräisesti, tulisi hyvinvointialueen kattaa ko. osuus muusta saamastaan rahoituksesta tai sopeuttaa toimintaansa. Vaikka hyvinvointialueilla päätettäisiin asiakasmaksujen perimisestä täysimääräisenä, on tuotto-oletus epävarma, koska osasta asiakasmaksuista muodostuu vuosittain luottotappioita.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että toimintatapa voisi johtaa tilanteeseen, jossa hyvinvointialueiden rahoitusta vähennetään enemmän kuin asiakasmaksujen korotukset todellisuudessa lisäisivät asiakasmaksukertymää. Mahdollinen pienituloisten asiakasmaksujen alentaminen tai niistä vapauttaminen tulisi myös huomioida rahoituksessa.

Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon ns. tasasuuruksia asiakasmaksuja korotettiin edellisen kerran 01.01.2024 lukien. Johtuen yleisestä kustannustasosta ja inflaatiosta, kertakorotus oli suurempi (noin + 10 %) verrattuna edellisten vuosien indeksikorotuksiin, jotka on toteutettu joka toinen vuosi. Käytännössä nyt ehdotetut prosentuaaliset asiakasmaksujen tasokorotukset tarkoittaisivat, että esimerkiksi terveysaseman lääkärikäyntimaksu, joka peritään kolmelta käynniltä / kalenterivuosi, nousisi nykyisestä 23,00 eurosta/käynti 28,20 euroon/ käynti, ja sairaalan poliklinikkamaksu nousisi nykyisestä 46,00 eurosta/käynti 66,70 euroon/käynti. Terveys- ja hyvinvointilaitoksen tekemän vaikutusarvion muutosten kohdentumisesta mukaan asiakasmaksujen korotusten vaikutukset koskettaisivat kotitalouksia tulojakauman eri päissä, mutta eniten vaikutukset kohdistuisivat toiseksi alimpaan tulokymmenyksen. Vaikutusarvion mukaan teoreettinen maksimi maksukorotukselle olisi 225 euroa vuodessa henkilöä kohden.

Esityksessä suun terveydenhuollon asiakasmaksut nousisivat perusterveydenhuollon korotusprosentilla eli 22,5 %. Suun terveydenhuollon käynti- ja toimenpidekulut (pois lukien hammastekniset kulut) sisältyvät kalenterivuositaiseen maksukattoon. Hammasteknisistä kuluista aiheutuu asiakkaille suuria kuluja, joita maksukatto ei suojaa. Suun terveydenhuollon asiakasmaksut ovat jo nykyisin korkealla tasolla verrattuna muuhun perusterveydenhuoltoon, ja käytännössä asiakasmaksut voivat olla esteenä ottaa vastaan lääketieteellisesti suositeltua hoitoa, tai hoitoa voidaan pitkittää maksujen tasaamiseksi pidemmälle aikavälille.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että esitetty 22,5 %:n korotus käynti- ja toimenpidemaksuihin suun terveydenhuoltoon kohdentuisi tästä näkökulmasta asiakkaisiin suurempana rasitteena kuin perusterveydenhuollon muut avohoidon asiakasmaksujen korotukset.

Perustelumuistion ja kehysriihen päätöksen mukaisesti hyvinvointialueita on tarkoitus kannustaa vapauttamaan pienituloisimmat asiakasmaksuista kokonaan. Tällä hetkellä asiakasmaksulainsäädäntö mahdollistaa alentamaan tai vapauttamaan asiakkaita terveydenhuollon tasasuuruista maksuista henkilön toimeentulon tai elatusvelvollisuuden vaarantuessa tai huollollisten syiden vuoksi. Asiakasmaksulain 11 §:n muotoilu terveydenhuollon tasasuuruisten asiakasmaksujen alentamiseksi tai perimättä jättämiseksi ei ole velvoittava, ja voi asettaa eri hyvinvointialueiden asukkaat eriarvoiseen asemaan suhteessa perittäviin terveydenhuollon asiakasmaksuihin. Tämänhetkinen tilanne on osoittanut, että hyvinvointialueet eivät yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta alenna tai jätä perimättä terveydenhuollon tasasuuruksia maksuja.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että asiakasmaksujen määräytymisen periaatteiden ja periaatteiden tulkinnan tulisi olla hyvinvointialueilla samat kansalaisten tasapuolisen kohtelun näkökulmasta, ja toisaalta hyvinvointialueiden tasapuolisen vertailun näkökulmasta. Pienituloisten vapauttamisesta asiakasmaksuista tulisi siis säätää, ja säätelyn tulisi olla selkeää, jotta kansalaiset olisivat yhdenvertaisessa asemassa riippumatta palvelunjärjestäjänä toimivasta hyvinvointialueesta.

Huomioitavaa on myös, että asiakasmaksujen perimättä jättäminen edellyttää henkilöstövoimavaroja, ja lisää sekä hakijalta edellytettyä selvittelytyötä että prosessin eri vaiheissa toimivan henkilöstön hallinnollista työmäärää. Yksi tapa ratkaista asia olisi perustoimeentulotukeen oikeutettujen asiakkaiden vapauttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista, ja sen huomioiminen vastaavasti hyvinvointialueiden rahoituksen tasossa. Asiakasmaksujen noustessa, myös

asiakasmaksulain 15 §:n mukaisten terveydenhuollon tasasuuruisia laskuja koskevien oikaisuvaatimusten määrä kasvaa. Oikaisuvaatimusten asianmukainen käsittely edellyttää samoin henkilöstövoimavaroja ja lisää hallinnollista työmäärää. Myös oikaisuvaatimusten lukumäärän kasvu ja sen aiheuttamat kustannukset tulisi huomioida hyvinvointialueiden rahoituksessa.

3. Hyvinvointialueille osoitettu tietopyyntö todistuksista ja lausunnoista jatkovalmistelua varten

Lausuntopyynnössä on osoitettu hyvinvointialueille tietopyyntö lääkärinlausuntojen- ja todistusten määristä sekä niistä saaduista asiakasmaksutuotoista jatkovalmistelua varten.

Ajokorttia varten tehtyjen lääkärinlausuntojen arvioitu asiakasmaksutuotto vuonna 2024 on Kanta-Hämeen hyvinvointialueella noin 130 000 euroa.

Muiden lausuntojen arvioitu asiakasmaksutuotto on myös noin 130 000 euroa. Mahdolliset aselupaa varten tehdyt lääkärin lausunnot sisältyvät muihin lausuntoihin.

Tarkempaa erittelyä säädöspohjaisista tai muista lausunnoista ja todistuksista ei ole saatavilla.